

Zemřel Petr Uhl, disident, který bojoval za lidská práva i po roce 1989

Foto: archiv rodiny Petra Uhla

V Husákových kriminálech si odse-
děl devět let, přesto patřil mezi nej-
pílnější disidenty. Jeho omyl se stal
katalyzátorem listopadové revolu-
ce roku 1989. Pád „byrokratické
diktatury“, jak režim vlády komu-
nistické strany nazýval, jeho ak-
tivismus neutlumil, spíše naopak.
A stejně jako před rokem 1989, i po
něm plul často proti proudu. Získal
si tím řadu nepřátel, ale i věrné ob-
divovatele. Odešel krátce po svých
osmdesátinách a stačil tak ještě po-
křtít knihu svých vybraných textů,
nazvanou přízračně *Za svobodu je
třeba neustále bojovat*.

Načrtnout v několika odstavcích
životní běh někoho tak činorodého,
jako byl Petr Uhl, je téměř nemožné.
Ale pokusme se o to. Narodil se 8. říj-
na 1941 v Praze. Část dětství prožil
v Janských Lázních. Negativně ho
ovlivnil konflikt rodičů, kteří se řadu

let rozváděli. Větší vliv na něj měl
zřejmě otec, obchodní agent Bedřich
Uhl, který ho přivedl ke studiu jazy-
ků a financoval jeho cesty do tehdy
povoleného zahraničí. A zejména mu
zprostředkoval své politické názory:
od mládí se hlásil k anarchokomunis-
mu, a prý dokonce v listopadu 1918
pomáhal Frantovi Sauerovi strhnout
Mariánský sloup v Praze.

V roce 1963 Petr Uhl promoval
na strojní fakultě ČVUT, pracovní
kariéru zahájil jako konstruktér
konzervářenských strojů ve Frutě
Mochov, od roku 1966 učil na střední
průmyslové škole v pražské Betlémské
ulici. Již na počátku šedesátých
let se náhodně seznámil a následně
sprátně se s vůdcem jedné odnože
francouzských trockistů, Alainem
Krivinem. Od poloviny této dekády
pak pravidelně jezdil do Francie, kde
se pohyboval v kruzích radikální levi-
ce. Nabídku vstoupit do komunistické

strany odmítl, protože se mu, jak řekl
v knižním rozhovoru se Zdenko Pa-
velkou *Dělal jsem, co jsem považoval
za správné* (Torst, Praha 2013), zdála
„málo levicová, málo komunistická
a marxistická“.

Prostřednictvím své první man-
želky se dostal do kontaktu se stu-
denty Filozofické fakulty Univerzity
Karlovy, kde na konci roku 1968, po
neúspěchu studentské stávk, in-
cioval vznik Hnutí revoluční mládeže
(HRM), v němž se mísila recese s vá-
žně míněným programem „*odstranění
byrokraticko-centralistického systému*“.
HRM představovalo unikátní projekt
opozice proti nastupující normalizaci
zleva. Státní bezpečnosti se ale po-
dařilo do hnutí proniknout prostřed-
nictvím svého agenta a na konci roku
1969 byli neaktivnější členové včetně
Petra Uhla uvězněni. Patnáct z nich
pak bylo v prvním normalizačním
monstrprocesu v březnu 1971 odsou-

zeno k nepodmíněným trestům, ten nejdelší – čtyři roky – dostal ideový vůdce hnutí Petr Uhl. Celý trest si odseděl, propuštěn byl v prosinci 1973.

U vzniku Charty 77

V následujícím roce se v Brně seznámil s dcerou tehdy vězněného bývalého funkcionáře KSČ Jaroslava Šabaty Annou a o několik měsíců později se vzali. Oba se na konci roku 1976 podíleli na vzniku Charty 77. Anna Šabatová například prosadila systém tří mluvčích – původně se uvažovalo o jediném. Přestože se Petr Uhl neidentifikoval s žádným z převažujících proudů v Chartě, kterou tvořili především někdejší reformisté roku 1968, angažovaní křesťané a umělci (převážně spisovatelé) na indexu, brzy si v opozičním prostředí získal svým obrovským nasazením všeobecný respekt.

Na přelomu let 1977 a 1978 se Petr Uhl stal redaktorem a vydavatelem samizdatového periodika *Informace o Chartě 77*, zkráceně nazývaného *Infoch*. V dubnu 1978 pak patřil mezi sedmáct osobností, které založily Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných (VONS), jehož cílem bylo dokumentovat případy politické perzekuce a pomáhat jejím obětem. Terčem represe se však brzy stali sami aktivisté VONS. Jedenáct z jeho jednadvaceti členů bylo 29. května 1979 zatčeno a pět z nich v říjnu téhož roku v procesu „Ing. Petr Uhl a spol.“ odsouzeno k nepodmíněným trestům: Petr Uhl dostal jako recidivista pět let, Václav Havel čtyři a půl roku, Václav Benda čtyři roky, Jiří Dienstbier a Otta Bednářová tři roky. Dana Němcová vyvázla s podmínkou. VONS se tímto úderem rozbit nepodařilo, protože za vězněné do něj vstoupili jiní disidenti.

Po propuštění z vězení pokračoval Petr Uhl ve své předchozí disidentské činnosti. Na konci osmdesátých let patřil mezi zakladatele Východoevropské informační agentury (VIA), která se snažila svým nezávislým zpravodajstvím „pokrýt“ celou oblast sovětského bloku. „Byl to buldozer, který přispěl k pádu režimu a nám mladším

Petr Uhl jako tajemník studentského divadla MLOK (1963), svatba s Annou Šabatovou (1974), rodinná fotografie s dětmi Pavlem, Sašou a Michalem (polovina 80. let)

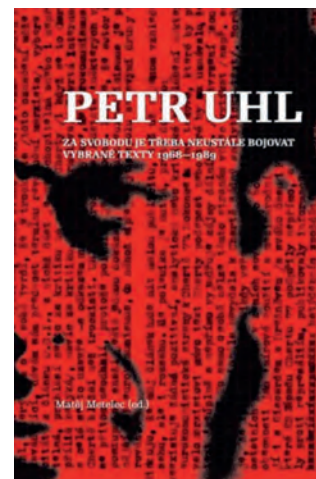
Foto: archiv rodiny Petra Uhla

svou píli, odvahou, upřímností a právní erudicí dláždil cestu a dodával kuráž, napsal o něm v posmrtné vzpomínce v *Lidových novinách* Alexandr Vondra. „Bez něj bychom to všichni měli tehdy daleko těžší.“

V sobotu 18. listopadu 1989 večer rozšířil Petr Uhl prostřednictvím západních rozhlasových stanic zprávu, že při potlačování demonstrace na Národní třídě o den dříve zahynul student matematicko-fyzikální fakul-

ty Martin Šmíd. Informace, která se brzy ukázala jako nepravdivá, sehrála velkou úlohu v mobilizaci občanů v prvních dnech po 17. listopadu. Zvýraznila paralelu mezi nacisty, kteří zabili Jana Opletala, a komunisty, kteří měli zabít Martina Šmída. Petr Uhl byl nicméně druhý den zatčen a obviněn z pomluvy a poškozování zájmů republiky v cizině. Stal se tak zřejmě úplně posledním politickým vězněm – z vazební věznice v Litomě-

Petr Uhl v roce 1978 a obálka jeho vybraných textů z let 1968–1989, které vyšly letos jako jeho poslední knižní publikace

Foto: archiv rodiny Petra Uhla

řících byl propuštěn až v noci z 25. na 26. listopad. Vzápětí se na demonstraci na Letenské pláni za zveřejnění nepravdivé zprávy omluvil.

Havel byl obklopen gorilami

Ihned se zapojil do činnosti nedávno založeného Občanského fóra (OF), ale klíčové pozice v něm již obsadili jiní. „Bylo to moc žvanivé a Václav Havel byl obklopen gorilami, člověk se k němu vůbec nemohl dostat,“ popsal svou frustraci s malým odstupem Karlu Hvizďalovi. Před Vánociemi přijal roli vedoucího informačního

střediska OF. Na počátku roku 1990 se stal generálním ředitelem Československé tiskové kanceláře, zároveň do roku 1992 působil jako poslanec Federálního shromáždění.

V agentuře vydržel do roku 1994 – poslední dva roky již jen jako řadový redaktor. Pak působil v *Listech a Právu*, pro které dlouhá léta psal politické komentáře. Politicky se angažoval nejprve v Levé alternativě, pak v Občanském hnutí a posléze ve Straně zelených. V letech 1998–2001 byl vládním zmocněncem pro lidská práva ve vládě sociální demokracie.

V mnoha politických otázkách zastával po listopadu 1989 výrazně menšinové postoje. Vystupoval např. proti lustracím či tzv. paměťovým zákonům, silně se vymezoval proti antikomunismu a byl jedním z advokátů Romů a obhájců jejich lidských práv. Dalo by se říci, že byl vždy na straně slabších. Na rozdíl od jiných netrpěl iluzí, že demokratický kapitalistický systém nemůže páchat nespravedlnosti. „Individuální chápání lidských práv nás nesmí změnit v tvory s okoralými srdci, kteří přestali vnímat tíživou sociální situaci formálně svobodných lidí,“ napsal ve své knize vzpomínek a reflexí *Právo a nespravedlnost očima Petra Uhla* (C. H. Beck, Praha 1998).

Na veřejnosti se naposledy objevil tři dny po svých osmdesátinách v říjnu 2021 při křtu knihy *Za svobodu je třeba neustále bojovat* (Neklid, Praha 2021), kterou z jeho vybraných textů z let 1968–1989 sestavil Matěj Metelec. V komunitním centru Prostor39 na pražském Žižkově, kde se za účasti desítek převážně mladších lidí akce konala, bylo evidentní, že jakkoli ve většinové společnosti nezískal širší ohlas, má řadu vyznavačů, obdivovatelů a snad i následovníků. Zemřel 1. prosince 2021.

Petr Zidek